Toespraak gehouden door MEVROUW H.VAN SOMEREN—DOWNER, voorzitter van de V.V.D., op vrijdag 2 februari 1973 ter gelegenheid van het vijfentwintigjarig bestaan van de Volkspartij voor Vrijheid en Démocratie, te Amsterdam in het RAI-gebouw.

EMBARGO tot 2 februari 21.00 uur. Wordt niet letterlijk zo uit-gesproken; kan door de pers worden aangehouden.

Vijfentwintig jaar V.V.D., een zilveren jubileum in het jaar van de grootste overwinning, een overwinning devochten onder onze lijstaanvoerder Hans Wiegel, die alles in zich had om juist op dit moment ons aan die triomf te helpen. Niets gebeurt zonder reden, heel weinig is toevallig.

Het gaat om de continuiteit zoals de heer van Riel zei. Die continuiteit van het liberale denken is verzekerd, omdat dit denken uitgaat van een vrije menselijke geest en die is door alle eeuwen heen onverwoestbaar gebleken. Geen stelsel, geen "isme" heeft die kunnen vernietigen. Wiegel won, omdat hij voor die vrije mens op- kwam en wel zo duidelijk, dat er geen enkel misverstand over kon bestaan. Dat was wat de mensen aansprak in deze tijd van twijfel, van gedrek aan moed, van onzekerheden. Van Riel vertelde zojuist dat ditmaal vele traditioneel christelijke stemmers hun stem aan de V.V.D. hedden gegeven. We zijn daar dankbaar voor als partij en vooral als liberalen. Wezenlijk voor het staatkundig liberalisme en het christendom is de strijd voor de vrije menselijke geest.

Ik hed er geen enkele behoefte aan om met mijn geloof te koop te lopen, dat is mijn privé zaak, maar het zal vele gelovigen ditmaal zijn vergaan als mij. Wij zijn er innig dankbaar voor dat er eindelijk een degin is gemaakt met het opruimen van het misverstand dat liberalisme en christendom van nature tegenpolen zijn. Het heeft al 25 daar in ons beginselprogramma gestaan, indertijd meesterlijk geformuleerd door Oud, maar nog altijd werd dankbaar voedsel aan- gedragen voor de theorie dat een liberaal een anti-christen is.

Na een kwart eeuw V.V.D., na een veel langere periode van liberalisme begint door te dringen waar het ons in diepste wezen om te doen is. Niet-christenen kunnen tot precies dezelfde staatkundige conceptie komen, zie artikel 1 van ons beginselprogram, maar de hechtheid van een partij, Wiegel zei het nog in onze laatste radio- uitzending dinsdag J.L., is doorslaggevend voor het bereiken van doelstellingen. We behoeven ons

niet overmoedig op de borst te rammen voor onze eensgezindheid, we kunnen ongerust zijn over de verwarring der confessionele partijen, met name K.V.P. en A.R.P., er is weinig reden tot juichen. De verwarring is groot, een stabiele regering ver en de verdoezeling van verantwoordelijkheden, de modieuze wat magische verdraaiing van de werkeliøkheid aan de orde van de dag. Hoe komen we uit deze chaos. Ik gebruik opzettelijk dit woord. CHAOS

Waarom kloppen de scheidslijnen en de termen niet meer, waaruit destaat wat ik zou willen noemen de vervuiling van het politieke denken? Waarom begrijpen de meeste mensen er geen snars meer van?

Omdat de scheidslijnen niet kloppen, de terminologie niet past. Wij werken in een overleefd systeem van partijstructuur en in

een verouderde overheidsorganisatie, door Thorbecke geniaal ont- worpen, maar niet geschikt voor 1973.

Er is al iets vreemds aan de hand met de termen progressief en conservatief, om van links en rechts maar te zwijgen, Waar vind je nu juist het modieuze irrationele, de zoekers en zij die het niet meer zien zitten, die vluchten in een mystiek denken? Die komt men het meeste tegen in de zich progressief noemende hoekjes. Wie daar weinig van moet hebben loopt snel de kans voor oubakken en conservatief uitgemaakt te worden.Het zijn immers die "vermale- dijde conservatieven" die hangen aan technische vooruitgang, aan verstandige industrialisatie, aan maximale individuele vrijheden. Wetenschappen en industrialisatie, de technische vaardigheden in het algemeen waren de voornaamste oorzaken van de maatschappelijke veranderingen. Het waren altijd de verlichte vooruitstrevende geesten die daar gebruik van maakten, die de demystificatie van de wereld een handje hielpen, de mens vrijer leerden denken. Het waren meer dan een eeuw geleden de toenmalige conservatieven, die de ge- volgen van de Franse Revolutie en de daaropvolgende technische vooruitgang vreesden. Zij zagen die - vanuit hun standpunt terecht - als een bedreiging van het bestaande. Vele moderne conservatieven, maar zij noemen zieh helaas progressief, zien wederom technische vooruitgang als iets griezeligs waar beter mee gebroken kan worden. Als misplaatste Rousseau's staan zij te duwen tegen de vooruitgang en verketteren degenen die deze vooruitgang vrij baan willen geven. Het is niet zo vreemd dat de hele discussie over het

milieu zo emotioneel en ondoorzichtig, vaak zelfs onwaarachtig is. Alleen de echte progressief, de rationeel denkende mens is in Staat onderlinge verbanden te leggen, het probleem op te splitsen in deelproblemen en die stuk voor stuk aan te pakken« Dat vraagt een nuchtere en intelligente benadering. Het is niet zo zinvol met de auto naar een Pernis-demonstratie te gaan, het spandoek ter hand te nemen, ver- volgens de tank vol te gooien en terug te rijden. Ik rijd zelf ook auto, maar sta dan ook helemaal achter de practische en zinvolle aanpak van het milieuprobleem, zoals wij dat op ons congres besproken hebben. Aan mystiek gehuil hebben we niets en dat is nu precies waar deze maatschappij, met name het politieke denken en de politieke verhoudingen, door verontreinigd wordt.

Het zijn de moderne progressieven, de liberalen, die én de mens én de vooruitgang willen dienen, al zet ook ik nadrukkelijk die mens voorop, dat doet iedere Christen, dat doet iedere liberaal.

PRESTATIES

Een andere angst van de moderne conservatief is de angst voor overmatige kennis, angst voor de prestatiemoraal, door Wiegel zo terecht en verständig gehanteerd in de laatste verkiezingen. Hij is er om verketterd, maar hij heeft gelijk. Ook hier zien wij een omkering van standpunten. Eens moest een elite, die alleen maar elite was omdat vader en grootvader het ook al waren, van de troon gestoten worden door een nieuwe klasse van ontwikkelde intelligente mensen die krachtens hun eigen bekwaamheden de leiding namen. Het is hun gelukt, het Tsaren de socialisten en de liberalen die bij dit proces hebben geholpen. Het is én socialistisch én liberaal de mens naar vermoogen te ontwikkelen, maar in de laatste kwart eeuw waar wij nu op terugzien lieten de socialisten - of wie daar voor doorgaan - dit meer en meer afweten.

Nu komt én bij de inkomenspolitiek én bij de onderwijspolitiek van de socialisten, altbans die van de huidige P.v.d.A., de angst voor de prestatie steeds meer om de hoek kijken. Wij onderscheiden ons duidelijk van ken door bekwaamheden en verantwoordelijkheden niet te verdoezelen. Laat de besten, wie ook hun vaders waren, de allerbeste ontwikkeling krijgen, laat zij beloond worden, laten zij ons land leiden en onze maatschappij die oplossingen bieden die wij nodig hebben. Én de Verenigde Staten én Sovjet Rusland hebben dit al lang door. Het zou in Nederland geen onderwerp van discussie meer behoeven te zijn. De nivelleringstendens, het verdoezelen van verantwoordelijkheden, het niet onderlijnen van plichten naast rechten, het nivelleren

door zogenaamde progressieven, het zijn fouten die in communistische landen al lang niet meer gemaakt worden. Na 1917 hebben ze dat in Rusland echt wel afgeleerd. Vreemd toch die verschuiving van doelstellingen tussen progressief en conservatief. Niet voor niets wordt er zo hardnekkig over de "progressieve drie" gesproken. Het lijkt wel een soort siechte STER-reclame, je moet er vooral niet doorheen prikken.

DE VLUCHT TERUG

Deze historische verklaring is nodig om iets van het heden te begrijpen, van het krampachtige gebruik van de woorden progressief en conservatief, van het verketteringselement daarin, van de vijandschap jegens de V.V.D., om iets te verstaan van de taak van het liberalisme in deze tijd.

Nodig is ook dat wij begrijpen waarom de anti-rationele mode ineens zoveel kans kreeg.

De technische ontwikkeling, waar we heel veel goeds en plezierigs aan te danken hebben, maakt een versnelde aanpassing van de mens noodzakelijk. Radio en televisie, sneiler transport, meer vrije tijd, technische hulpjes voor de vrouw in huis zijn schitterend, maar veranderen ons leven zeer ingrijpend. Wij leven wel langer, maar relatief voelen wij ons eerder oud als wij niet snel - en dat betekent razendsnel - aanpassen. Onze kennis veroudert steeds sneiler, onze opleidingen worden in steeds korter tijd waadeloos. Het bijblijven vraagt steeds meer, velen raken geestelijk achter. Dit betekent individueel verdriet, verwijdering tussen ouders en kinderen, verlies van zekerheden, gedwongen veranderingen in het eigen leven, frustraties, vervreemding en eenzaamheid. Is het dan zo gek dat velen grijpen naar een politiek extremisme dat bovendien openingen biedt naar oplossingen uit het verleden, die goede oude tijd zonder vuil, lawaai en haast.

Ik veroordeel deze mensen niet, ik begrijp ze zelfs, de kabouters, de provo's, de drop-outs. Het is vaak toeval als je er niet toe behoort, je net staande hebt weten te houden en je hebt durven kiezen voor het veel moeilijker idealistische rationalisme. Trouwens, in al deze bewegingen zitten natuurlijk elementen die ons aan het denken kunnen zetten, ook al bieden ze dan geen pasklare oplossingen. Ik weiger echter ze progressief te noemen; het zijn in wezen conservatieve bewegingen, die duidelijk niet progressief maar regressief zijn, niet vooruitstrevend maar achteruit- strevend. De politieke vertaling van de terugstrevende gevoelens vinden we bijvoorbeeld bij de thans heersende linkervleugel van de P.v.d.A.

ON VERAN TWOORDELIJK

Het anti-rationele mag artistiek aantrekkelijk zijn, voor het vinden van werkelijke oplossingen is het zelfs gevaarlijk omdat de mens in een soort sprookjessfeer terecht komt. Sprookjes komen bovendien nooit uit en daarna is de onvrede alleen maar groter. Dat zogenaamde hippe drop-outs een sprookjeswereld bouwen is tot daar aan toe, maar als politici en vakbondsleiders dat doen wordt het gevaarlijk en onverantwoordelijk. Daar dacht ik aan toen ik een op het eerste gezicht redelijk mens als Arie Groenevelt, de strijd- bare voorzitter van de industriebond NW dezer dagen met Ad Langebent voor de televisie bezig zag. Groenevelt heeft de gave helder en begrijpeliøk te formaleren, het klinkt zelfs redelijk wat hij zegt, maar ziøn oversimplificaties zijn zonder meer gevaarlijk. Hij suggereert dat een geheel ander economisch stelsel voor de werknemers veel aangenamer zou zijn. Hij ondertimmert dit betoog niet met een hechte theorie, aldus de toehoorder die niet al te critisch is in de waan brengend dat het allemaal veel beter kan in een stelsel dat nog nergens in de wereld vertoond is. Dat op zichzelf is geen door- slaggevend bezwaar maar verplicht de Verteiler van het verhaal wel tot weergave van exacte voorstellen. Hij, toch een eerlijk bewogen en intelligent man, blijft steken in utopieen. Dat kan en mag allemaal, want het is mode hem niet om opheldering te vragen. Het verhaal blijft wel hangen en behoeft toch niet bewezen te worden op deugdelijkheid. De gelovige, die de utopie of het sprookje een tijdje aanhangt en tenslotte ontdekt dat het ook al weer niet klopte, wordt nog bozer en gefrustreerder dan hij al was. Weer is een brok geloof weggenomen.

Leidt de ondoorzichtigheid en de complexheid van de problemen al tot wantrouwen, mensen als Groenevelt zwengelen dat alleen maar aan. Het resultaat is een tot haat escalerend wantrouwen, vooral gericht tegen de politici, de moderne zondebokken die alles op hun geweten hebben.

Het zi$_t$jn natuurlijk de politici van de niet-socialistische partijen die het dankbaarste doelwit vormen. Deze menselijke pola- risatie was vooral tildens de laatste verkiezingen beangstigend. Opgejuinde groepen hebben het onze mensen vaak erg moeilijk gemaakt, maar altijd weer bleek dat de meerderheid respect had voor onze redelijkheid, onze eerlijke bedoelingen, ons ernstig zoeken naar oplossingen zonder met goedkope kreten te komen. Het is die polarisatie die ten slotte zal doorwerken in nieuwe verhoudingen. We moeten hier doorheen en we zullen er doorheen komen.

NIEUWE VERHOUDINGEN EN SCHEIDSLIJNEN

Iets wat zo vastgeroest zit als ons politiek bestel kan alleen met een enorm gekraak uit zijn voegen gerukt worden. Als daarbij de brokken om je oren vliegen mag je niet mopperen, het is aan de andere kant schitterend het mee te mogen maken.

Waar gaat het bestel aan kapot? Aan de nieuwe waarheden. De politieke leiders, uitgezonderd Wiegel, hebben te veel de modieuze mystiek aangehangen om nog geloofwaardig te zijn. Die nieuwe magie mag dan door een groot deel van de omroepen via radio en buis verbreid zijn, de ontmaskering gaat er des te sneiler door. Niets is zo ontluisterend als sprookjes op de T.V. T.V. is radar, je kijkt er doorheen. Die nederlandse kiezer is niet gek, dat vergeten
Andriessen, den Uyl, van Mierlo, de Gaay Fortman; dat vergeten de A.R.-Kamerleden die Biesheuvel, dank zij wie zij gekozen zijn, in de steek laten, Snapt den Uyl nu echt niets als hij leest dat nog geen kwart van zijn aanhang uit de NATO wil. Snapt hij dan niet dat zijn partijkader niet representatief meer is. Zou Andriessen heus niet weten dat de overgrote meerderheid van zijn achterban hest met de V.V.D. wil regeren, dat die achterban helemaal niet zit te wachten op een huwelijk met den Uyl? Waar dienen al die rituele dansen tijdens de formatie voor? Wij hebben tijdens.de ver- kiezingen gezegd dat een verständig herstel van de oude vijf het beste is en we zeggen het nog. Geen onzin, geen mystiek gedraai, geen ritueel gedans.

Deze verkiezingsuitslag heb ik geen echte uitslag maar een tussenstand genoemd. Uat is het zeker. We zitten midden in een stroomversnelling en het bestel kraakt. De volgende verkiezingen zullen vermoedelijk nog harder zijn, want we zijn op weg naar de echte scheidslijnen, de seheidslijnen tussen onpractische mystici en rationele, verstandige idealisten. Wij wijzen niet bij voorbaat een Duitse situatie van de hånd, maar wel zolang deze P.v.d.A. het Nederlandse socialisme vertegenwoordigt.

Dinsdag j.l. konden wij in de Volkskrant kennis nemen van de visie van Willy Brandt op het nieuwe midden, op het Leistungsprinzip, dat onmisbaar is voor echte vooruitgang. Hij zegt hard en eerlijk dat de enorme taken waarvoor de mensheid Staat onuitvoerbaar zijn zonder hard werken. Echte levenskwaliteit, zegt Brandt, betekent vrijheid, vrij zijn van angst en nood, zekerheid door menselijke solidariteit.

Vergelijk hiermee de P.v.d.A. Als den Uyl en Vondeling, die echt wel beter weten, gedogen dat Nieuw Links de dienst uitmaakt in hun partij, zolang zij wensen te vergeten wat zij in de aanvang - den Uyl in Vrij Nederland en Vondeling in zijn boek - hierover gezegd hebben, hoeft het voor ons niet. Zolang zal het ook wel nodig zijn dat André van

der Louw over den Uyl*s schouder meekijkt. Zolang is deze P.v.d.A. niet geloofwaardig. Wel geloofwaardig is een socialistische partij als die van Brandt. Ook in de P.v.d.A. zitten "Brandt-socialisten". Als de enquetes niet bedriegen zijn zij zelfs in de meerderheid. Daarom ben ik ervan overtuigd dat de P.v.d.A. uiteen zal vallen in een partij als de Duitse SPD en een extreem linkse kleine partij. Dan is er weer een stukje duidelijkheid en kunnen we de politieke verstarring in Nederland gaan doorbreken.

En dan de fout van de confessionele partijen. Zolang ook zij geen rekening wensen te houden met hun achterban, zolang er bij formaties van kabinetten eerst door een lang en onoverzichtelijk karrepad gelopen moet worden, worden zij steeds minder aantrekkelijk voor de naar duidelijkheid snakkende kiezer.

Wat is het resultaat van dit bijna rituele gedoe, dat voor insiders begrijpelijk, maar voor de kiezers duister is? Dat er bovenop alle al genoemde en verklaarbare frustraties en onvrede terecht nog een brok onvrede en wantrouwen komt. Dat wordt pas weggenomen als een duidelijke politieke keuze mogelijk wordt, als de grote groep Nederlanders, die én de mens én de vooruitgang wil dienen, bijeen komt. Die Nederlanders zijn er behalve in de V.V.D. in de confessionele partijen, D'66, DS'70, in de P.v.d.A. Velen kunnen de traditie nog niet loslaten. Ze stemmen nog op de oude

partij soms uit wantrouwen jegens ons: christenen omdat ze denken dat liberalisme anti-christelijk is, P.v.d.A-ers omdat hun is wijsgemaakt dat wij niet voor de zwakkeren opkomen.

Het proces ging tot nu toe langzaam, het gebruik van een misleidende terminologie beeft jarenlang vele kiezers verward. Pas de laatste tijd is er een echte kentering. Het moet mogelijk zijn de meerderheid van het Nederlandse volk bi.jeen te brennen. Dat voorspel ik u niet voor de volgende verkiezingen, dat voorspel ik u wel voor de komende 10 jaar. Het gaat gebeuren»

Wie een verständig, echt op de problemen gericht beleid wil zonder mystieke verhalen, wie niets wil weten van de pessimistische instelling dat alleen de overheid alles kan en het individu niet, hoort aan deze zijde van de scheidslijn. Het geloof in de mens, de liefde voor die mens, het afwerpen van de aangeprate wanhoop zijn daarvoor essentieel. We hebben niets te verliezen dan onze vooroordelen. Voor verdraagzame liberalen is dat niet moeilijk.